

SURİYELİ AİLELERİN AİLE KATILIMINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Songül TÜMKAYA¹
Ersin ÇOPUR²

ÖZ

Bu çalışmada eğitimin ana unsurlarından olan öğretmenlerin Suriyeli ailelerin ilkokulda aile katılımları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımına dayalı olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Mersin İli Tarsus İlçesinde devlet okullarında görev yapmakta olan 10 sınıf öğretmeninden oluşmuştur. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanarak toplanmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenleri, Suriyeli ailelerin eğitim sürecine katılımını bir ihtiyaç olarak görmektedirler fakat Suriyeli ailelerin hepsinin eğitim sürecine katılımda aynı özenu göstermediklerinden şikâyetçidirler. Öğretmenler, Türkçe bilmeme, kültürel farklılıklar, maddi olanakların sınırlı olması, Türk eğitim sistemine adapte olamama, eğitimi ve okulu gereksiz görmenin, Suriyeli ailelerin eğitim sürecine katılımının önündeki engeller olarak görmektedirler. Öğretmenlerin, Suriyeli ailelerin eğitim sürecine katılımını artırmak için ev ziyaretleri, yüz yüze görüşmeler, öğrenciler ile ilgili duyuruları Suriyeli ebeveynlere ulaştırma, sınıf toplantıları gibi uygulamaları yaptıkları, bu konuda gerekli özveriyi gösterdikleri anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile Katılımı, İlkokul, Sınıf Öğretmeni, Suriyeli Aileler

TEACHERS' VIEWS ON THE FAMILY PARTICIPATION OF SYRIAN FAMILIES IN THE PRIMARY SCHOOL

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the opinions of teachers, who are one of the main elements of education, about the participation of Syrian families in primary school. The phenomenon (phenomenology) pattern based on qualitative research approach was used in the study. The study group consisted of 10 primary school teachers working in public schools in Tarsus, Mersin. The data of the study was collected by using semi-structured interview form. Descriptive analysis was used in the analysis of the research data. According to the results of the research, classroom teachers perceive the participation of Syrian families in the education process as a need, but they complain that not all Syrian

¹ Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, stumkaya@cu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0140-4640

² Öğretmen, MEB, e.copur33@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-7403-9018

Received/Geliş: 01/06/2020 Accepted/Kabul: 07/09/2020, Research Article/Araştırma Makalesi

Cite as/Alıntı: Tümkaya, S., Çopur, E. (2020), "Suriyeli Ailelerin Aile Katılımına İlişkin Öğretmen Görüşleri", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt 29, sayı 3, s 368-386.

families show the same care in participating in the education process. The teachers listed the barriers to Syrian families' participation in the educational process as not knowing Turkish, cultural differences, limited financial means, not being able to adapt to the Turkish education system, seeing education and school unnecessary. It was seen that the teachers made the participation of Syrian families in the education process, made home visits, face-to-face interviews, conveying the announcements about the students to the Syrian parents and showed the necessary sacrifices in this regard.

Keywords: Family Participation, Primary School, Primary School Teacher, Syrian Families

1. Giriş

Son yıllarda, çocuk eğitiminde aile katılımına odaklanan çok sayıda çalışma yapılmıştır (Argon ve Kıyıcı, 2012; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010; Keçeli Kaysılı, 2008; Tay, Özdemir ve Yıldırım, 2013; Ünüvar, 2010). Bu çalışmalar sonucunda ebeveynlerin çocukların eğitimine katılımının, okul ve aile arasındaki ilişkinin artmasını sağladığı ve bunun doğal sonucu olarak çocukların eğitimine önemli katkılar sunduğu ortaya çıkmıştır (Tay, Özdemir ve Yıldırım, 2013, s. 77). Dünyanın birçok yerinde, eğitimciler, politikacılar ve araştırmacılar giderek artan bir şekilde okul ve aile ortaklıklarını öğrenci başarısı için önemli olarak kabul etmektedirler (Simon, 2004, s. 185).

Çocuklar için, hayatının ilk yıllarında edindiği kazanımlar, geri kalan hayatlarının belirleyicisi olacağı için, büyük bir önem taşımaktadır (Tuyisenge, 2015, s. 6). Binanın temelini sağlam olması, binanın yıllar boyunca ayakta kalmasını sağlaması gibi çocuklara okul döneminde ihtiyaç duydukları şeyi vermek, yetişkinlik için en iyi hazırlık veya temel olarak kabul edilmektedir. Çocuğun hayatının ilk yıllarındaki deneyimleri, gelecekteki sağlık, mutluluk, büyüme, gelişme ve öğrenme başarısını şekillendirmektedir. Bunun için çocuğun eğitiminde gerek öğretmen, gerekse ebeveynler ellerinden gelen her şeyi yapmalıdır.

Okul, aile ve toplum ortaklıklarını geliştirmek için birçok neden vardır. Ortaklıklar okul programlarını ve okul ortamını iyileştirebilir, ebeveynlerin becerilerini ve liderliğini artırabilir, aileleri okuldaki ve toplumdaki diğer insanlarla bağlayabilir ve öğretmenlere çalışmalarında yardımcı olabilir. Ancak, bu tür ortaklıklar kurmanın temel nedeni, tüm gençlerin okulda ve daha sonraki yaşamlarında başarılı olmalarına yardımcı olmaktır. Ebeveynler, öğretmenler, öğrenciler ve diğerleri birbirlerini eğitimde ortaklar olarak gördüklerinde, öğrencilerin etrafında bakım veren bir topluluk oluşur ve çalışmaya başlar (Epstein, 2002, s. 7).

Okulun işlevlerini yerine getirebilmesi için, okul dışındaki çevre ile iletişim hâlinde olunması gerektiğinin farkında olunmalı ve hedeflere ulaşmada bu çevre ile işbirliği kurulmalıdır. Bu çevreyi oluşturan faktörlerden birisi ve en önemlisi de öğrencilerin aileleridir (Keçeli Kaysılı, 2008, s. 70).

Aile-okul işbirliğinin amacı, öğretmenler, aileler ve öğrenciler de dâhil olmak üzere okul topluluğunun tüm üyeleri arasında sürdürülebilir ve etkili ortaklıklarını teşvik etmektir (ACT, 2008, s. 1). Bastiani (2003), ebeveynleri çocuklarının eğitimine dâhil etmenin yararlarını şu şekilde sıralamıştır:

- Ebeveynlerin ve okulların karşılıklı bilgi paylaşımı sayesinde yanlış anlamaların önüne geçme ve problemleri erken aşamada çözümünü;
- Ebeveynlerin aktif olmaya teşvik edilmesi ve çocukların öğrenmesine yönelik destek, bir çocuğun okulu boyunca sürebilecek somut akademik faydalar; ve

- Öğrencilerin daha olumlu tutum ve davranışlar kazanmasını sağlar (Mafa ve Makuba, 2013, s. 38).

Çocukların inançları, olaylara bakış açıları, sahip oldukları değerler, içinde yaşadıkları aile ortamında şekillenir (Ünüvar, 2010, s. 720). Aile ortamında edindiği kazanımları okul ortamında devam ettirip geliştirmeleri için öğretmenler ve anne babalar ortak hareket etmek zorundadır. Anne babalar çocukları ile ilgili bilgileri öğretmenle paylaştıklarında, öğretmenler öğrenme ortamını bu bilgiler doğrultusunda hazırlayabilir ve öğrenci lehine sonuçlar elde edilebilir (Keçeli Kaysılı, 2008, s. 70). Bu durum sınıfta bulunan bütün öğrenciler açısından göz ardı edilemeyecek derecede öneme sahiptir.

İnsanoğlu varoluşundan bugüne kadar farklı sebeplerden ötürü yaşadıkları bölgelerden farklı bölgelere göç etmiştir. Toplu ya da bireysel göçler farklı nedenleri dayandırılabilir. Göç sebebi başta ekonomik olmak üzere, eğitim, siyasi ve sosyal çalkantılar, savaş, küreselleşme, ideoloji olabileceği gibi (Taşkaya, 2016, s. 211) en önemli nedenlerinden birisi de göç edenlerin ülkelerindeki kargaşadır (Akkaya, 2013, s. 180). Türkiye sürekli olarak göç alan bir ülke konumundadır. Türkiye en çok göçü komşusu olduğu ülkelerden almaktadır. En büyük göçmen nüfusunu ise Suriyeliler oluşturmaktadır. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün yayımladığı rapora göre Şubat 2020 tarihi itibarıyla Türkiye'de yaşayan Suriyeli sayısı 3 milyon 585 bin 209 kişidir (multeciler.org.tr.) Türkiye'deki Suriyelilerin %46,31'i 0-18 yaş aralığında bulunmakta olup (mülteciler.org.tr), bu grubun büyük çoğunluğu okul çağındaki çocuklardan oluşmaktadır. Bu sebepten ötürü Suriyeli çocukların eğitimi büyük önem kazanmaktadır.

Her çocuğun kaliteli eğitim alma hakkının olması, Suriyeli öğrencilerin eğitiminin daha verimli hâle getirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu noktada Suriyeli ebeveynlerin aile katılımının artırılması, bu konuda emek harcanması zaruri bir hal almıştır. Bu çalışmada eğitimin ana unsurlarından olan sınıf öğretmenlerinin Suriyeli ailelerin ilkökulda aile katılımları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu genel amaç doğrultusunda sınıf öğretmenlerinin; Suriyeli ailelerin aile katılımına verdikleri önem, aile katılımına ilişkin farkındalıkları, aile katılım çalışmalarının Suriyeli ailelere ve öğrencilere faydaları, aile katılımında Suriyeli ailelerle karşılaşılan sorunlar, aile katılımında öğretmenin rolü ve yaptığı uygulamalar ile aile katılımına ilişkin beklentilerine yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırmaların alt türü olan olgubilim deseni kullanılarak yürütülmüştür. Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim uygun bir araştırma zeminini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 69).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Mersin İli Tarsus İlçesinde devlet okullarında görev yapmakta olan 5 kadın ve 5 erkek olmak üzere 10 sınıf öğretmeninden oluşmuştur. Çalışma grubu oluşturulurken amaca yönelik örnekleme desenlerinden kartopu

örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmacılar, amaca yönelik örnekleme deseninde zengin bilgi kaynağı olduğu düşünülen durumlara, vakalara, kişilere, nesnelere ve belgelere yönelerek (Gliner, Morgan ve Leech, 2015) araştırılan konuyla ilgili derinlemesine bilgi sağlamayı amaçlarlar. Kartopu örnekleme yöntemi ise araştırmacının problemine ilişkin zengin bilgi kaynağı olabilecek birey veya durumların saptanmasında oldukça etkilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 122). Araştırmaya katılan öğretmenler, araştırma konusu ile ilgili derin bilgilere sahip olabilecek öğretmenleri araştırmacıya önermiş, görüşmeler öğretmenlerin önerdikleri kişilerle gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Bireysel Özelliklere Göre Dağılımı

Değişkenler	N	%	
Yaş	31- 35 yaş	2	20
	36- 40 yaş	3	30
	40- 45 yaş	3	30
	45 ve üzeri yaş	2	20
Cinsiyet	Kadın	5	50
	Erkek	5	50
Eğitim Durumu	Lisans	8	80
	Yüksek Lisans	2	20
Mesleki Kıdem	10-15 yıl	3	30
	16-20 yıl	4	40
	20 yıl ve üzeri	3	30

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların 2’sinin (%20) 31-35 yaş grubunda, 3’ünün (% 30) 36-40 yaş grubunda, 3’ünün (%30) 40-45 yaş grubunda ve 2’sinin (% 20) 45 yaş ve üzeri yaş grubunda olduğu görülmektedir. Katılımcıların 5’i (%50) kadın ve 5’i (% 50) erkektir. Eğitim durumu açısından incelendiğinde, katılımcıların 8’i (%80) lisans mezunu ve 2’si (% 20) yüksek lisans mezunudur. Mesleki kıdem açısından incelendiğinde ise katılımcıların 3’ü (%30) 10-15 yıllık kıdeme, 4’ü (%40) 16-20 yıllık kıdeme ve 3’ü (%30) 20 yıl ve üzeri yıllık kıdeme sahip oldukları görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak “Suriyeli ailelerin eğitimde aile katılımı” teması temel alınarak altı açık uçlu soru oluşturulmuştur. Bu çerçevede sınıf öğretmenlerine; Suriyeli ailelerin aile katılımına verdikleri önem, aile katılımına ilişkin farkındalıkları, aile katılım çalışmalarının Suriyeli ailelere ve öğrencilere faydaları, aile katılımında Suriyeli ailelerle karşılaşılan sorunlar, aile katılımında öğretmenin rolü ve yaptığı uygulamalar ile aile katılımına ilişkin beklentilerine yönelik görüşleri sorulmuştur.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanarak toplanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken literatür taranmış ve 12 sorudan oluşan taslak form uzman

görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiş ve 6 sorudan oluşan görüşme formu kullanılarak veriler toplanmıştır.

Öğretmenlerle görüşmeler kendi istedikleri saatte, çalıştıkları okulda görüşme yapmaya elverişli, gürültüden uzak bir mekânda gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, araştırmaya katılanlara isimlerinin herhangi bir yerde geçmeyeceğini belirtmiş, ses kaydı için katılımcılardan izin almıştır. Görüşme yapılırken ses kaydı yapılmış, daha sonra kaydedilenler yazıya dönüştürülmüştür. Yapılan görüşmelerin süresi 35 ila 50 dakika arasında değişmiştir.

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analiz; verilerin olduğu gibi gösterildiği, betimlendiği, resmedildiği, anlatıldığı bir irdelemedir. Betimsel analizde ayrıntılı ve kurama dayalı bir ayrıştırma söz konusu değildir. Araştırmacı, araştırma sırasında sorduğu soruyu, araştırma raporlaştırılırken aynen yazamaz. Yazarsa bu hata olur. Onun yerine soruyu bir başlık, kavram, bir cümle hâlinde yazmalıdır (Sönmez ve Alacapınar, 2013, s. 160). Verilerin toplanması bittikten sonra, görüşme metinleri, araştırmacılar tarafından okunarak tema başlıkları oluşturulmuş ve bu çerçevede çözümlenmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini arttırmak için katılımcıların görüşleri alıntılanarak sunulmuştur.

3. Bulgular

Araştırmanın bulguları altı ana başlık altında ele alınmıştır. Bulgularda sırasıyla Sınıf öğretmenlerinin; Suriyeli ailelerin aile katılımına verdiği önem, Suriyeli ailelerin aile katılımına ilişkin farkındalıkları, aile katılım çalışmalarının Suriyeli ailelere ve öğrencilere faydaları, aile katılım çalışmalarında Suriyeli ailelerle karşılaşılan sorunlar, aile katılımı çalışmalarında öğretmenin rolü ve yaptığı uygulamalar ile aile katılımına yönelik beklentileri hakkındaki görüşleri aktarılmıştır.

3.1. Öğretmenlerin Suriyeli Ailelerin Okula Verdikleri Öneme İlişkin Görüşleri

Sınıf öğretmenlerinin, Suriyeli ailelerin okula verdikleri öneme ilişkin görüşlerinin farklılaştığı anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 3'üne göre Suriyeli ebeveynler okulu çocukları için önemli görmekte, 2'sine göre önemli görmemekte ve 5'ine göre ise kısmen önemli görmektedirler. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

“Okulun önemli olduğunu düşündükleri kanısındayım. İletişimin ve çocuklarının ileride iyi bir insan olmaları gerektiğinin farkındalar, bunun da yolunun okul ile olabileceğinin farkındalar” (Ö6).

“Bütün velilerin okulun çocukları için önemli olduğunu düşündüklerini düşünmüyorum. Çünkü bizim veli profilimizde çoğunlukla çocukları ile çok ilgili olmayan velilerin hâkim olduğunu düşünüyorum. Bu ilgisizliğin sebebi, ekonomik olarak kötü durumda olma ve göçün yarattığı mağduriyet olabilir” (Ö7).

“Bence Suriyeli ebeveynler okulun çocukları için önemli olduğunu düşünmüyorlar. Çocuklarını mecburiyetten okula gönderdiklerini düşünüyorum. Eğitimin önemli bir şey olduğunu düşünmüyorlar. Çocuklarını okula gönderiyorlar karşılığında da maddi çıkar elde etmek istiyorlar” (Ö8).

3.2. Öğretmenlerin Suriyeli Ailelerin Eğitimdeki Etkilerinin Farkındalığına İlişkin Görüşleri

Sınıf öğretmenleri, Suriyeli ebeveynlerin eğitimdeki etkilerinin farkında olup olmama durumları ile ilgili farklı görüşler bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 4'ü Suriyeli anne ve babaların çocuklarının eğitimindeki etkilerinin farkında olduklarını, 3'ü farkında olmadıklarını, diğer 3'ü de kısmen farkında olduklarını belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin bu konu hakkındaki görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Suriyeli ebeveynler eğitimdeki etkilerinin farkındalar. Çünkü çocuklarıyla beraber okula gidip gelmeleri, sıkıntıları olduğunda iletişime geçtiğimizde okula teşrifleri, eğitime etkilerinin farkında olduklarının açık ve net göstergesidir” (Ö2).

“Bu durum ailelerin önceliklerine göre değişir diye düşünüyorum. Benim öğrencilerimin aileleri eğitimdeki etkilerinin farkında değiller” (Ö5).

“Çoğu farkında değil. Geldikleri yerlerdeki eğitim sistemi ile bizim eğitim sistemimiz birbirinden farklı. Bunun sonucu olarak da Suriyeli ebeveynler aile katılımının önemini bilmiyor olabilirler” (Ö7).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hepsi, Suriyeli ailelerin eğitim sürecinin katılımının çok önemli olduğu, ailelerin eğitimde aktif katılımlarının öğrenci ve öğretmen açısından birçok fayda sağladığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu konu ile ilgili öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

“Özellikle birinci sınıf olduğumuz için okuma yazma sürecinde velilerin katkısına çok ihtiyaç duyuyoruz. Sürecin takibi açısından Suriyeli ailelerin eğitime katılımı bizim hedeflerimize ulaşmamızdaki en önemli ihtiyaçlarımızdandır” (Ö1).

“Bence çok önemli.5 Suriyeli öğrencim var. 4 öğrencimin başarısı çok düşük. 1 öğrencim ise çok başarılı. Çünkü başarılı öğrencimin ailesi eğitim sürecine aktif olarak katılmaktadır. Bunun sonucunda da öğrenci başarılı oluyor” (Ö3).

“Sadece Suriyeli çocuklar için değil tüm çocuklar için ailelerinin eğitime katılımı çok önemlidir. Suriyeli öğrencilerle ilgili birçok sorun yaşıyoruz. Öğrenciler derslere ve sınıfa adapte olmakta çok büyük sorunlar yaşıyoruz. Aileler eğitime aktif olarak katılsa, öğrencilerinin her türlü problemi ile ilgilense bu problemleri kolaylıkla aşabileceğimizden ötürü Suriyeli ailelerin eğitime aktif katılımı büyük önem arz ediyor” (Ö4).

“Ailelerin eğitim sürecine katılımı çok önemlidir fakat Suriyeli ailelerin eğitime katılımı çok daha önemlidir. Çünkü aileler başka bir ülkeden ülkemize göç etmiş, bu sebeple yetişkinlerde olduğu gibi çocuklarda da ülkemize uyum noktasında birtakım sıkıntılar görülmektedir. Bu sıkıntıları eğitim ile aşabileceğimize inanıyorum. Bu noktada ailelerin eğitim sürecine katılımı çocukların her yönden lehine bir durum oluşturur diye düşünüyorum” (Ö9).

“Bence çok önemli.Çünkü ilkokulda okulda öğrenmelerin evde de devam etmesi gerekiyor. Eğitimin bütünselliğinin devam etmesi de tamamen ailelere bağlı. Okuldaki öğrenmeyi evde devam ettirecek

olanlar ebeveynlerdir. Eğer ebeveyn eğitimde aktif bir şekilde rol almazsa, parçalardan biri eksik kalır ve öğrenci istenen düzeyde başarı elde edemez” (Ö10).

Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli ailelerin eğitimde aile katılımına dair farkındalıkları hakkındaki görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin çalıştıkları okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeylerinin, ailelerin sahip oldukları kültürel altyapının ve Suriyeli anne babaların eğitim düzeylerinin düşük olmasının, Suriyeli ebeveynlerin okulun çocukları için önemi ile ilgili görüşlerinde etkili olduğu görülmektedir.

3.3. Öğretmenlerin Aile Katılımının Suriyeli Ailelere ve Öğrencilere Faydalarına İlişkin Görüşleri

Sınıf öğretmenlerine göre aile katılım çalışmalarının Suriyeli veliler açısından çok büyük faydaları vardır. Öğretmenler, Suriyeli velilerin Türkçe bilmemelerinin, Suriyeli velilerin ortak problemi olduğunu belirtmiş, Suriyeli velilerin aile katılım çalışmalarına katılımının dil problemlerini çözmelerine katkı sağlayacağını ayrıca, dil problemi aşıldığında, aidiyet duygusunun gelişerek, Suriyeli velilerin psikolojik ve sosyal açıdan da rahatlayacağını belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

“Suriyeli veliler bizden farklı bir kültüre sahipler. Ülkemize adapte olmaları, dilimizi öğrenmeleri ve bizi öğrenmeleri açısından eğitim sürecine katılarak kendilerine fayda sağlamış olurlar. Ayrıca benim Suriyeli velilerimden çocukları ile birlikte okuma yazma öğrenen velilerim oldu. Bu yönüyle de Suriyeli veliler açısından aile katılımının ayırı bir öneminin olması gerektiğini düşünüyorum” (Ö1).

“Ailelerin eğitime katılımının Suriyeli veliler açısından önemi bence şu şekilde özetlenebilir: Suriyeli veliler var olan bir gruba dâhil oluyorlar. Herhangi bir toplantı yaptığımızda veya görüşme yaptığımızda velilerin okula karşı tutumunun olumlu bir hal aldığı ve velilerin bu durumdan kendilerini mutlu hissederek pay çıkardıklarını düşünüyorum. Aile katılım çalışmalarının Suriyeli ebeveynlerin aidiyet duygularını geliştirileceğini ve sosyalleşmelerine katkı sağlayacağını düşünüyorum” (Ö8).

“Aile katılım çalışmalarının Suriyeli veliler açısından birçok faydası vardır. Öncelikle Suriyeli velinin aile katılım çalışmalarına katılımı için okula gelmesi gerekir. Veli okula geldiğinde öğretmen ve diğer velilerle iletişim kurmak zorunda kalacak ve istese de istemese de Türkçeyi öğrenecektir. Türkçeyi öğrenen Suriyeli veli, sosyalleşecek, bizim kültürümüzü tanıyacak, özgüveni artacak ve yaşadığı çevreyi merak edip gezebilecek, bunun doğal sonucu olarak da psikolojik açıdan rahatlayacaktır” (Ö9).

Aile katılım çalışmalarına Suriyeli velilerin aktif katılımının velilere katkılarının yanında, öğrenciye sağladığı katkılara ilişkin öğretmenlerin hepsi olumlu görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler, öğrencinin akademik başarısının artırılmasında ve olumlu davranış kazanmasında eğitimde aile katılımının hayati öneme sahip olduğunu ve öğrencilerinin gelecek yaşantılarının oluşmasında belirleyici faktörlerden biri olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin Suriyeli ailelerin aile katılım çalışmalarına aktif katılımının öğrenci açısından faydaları ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Aileler eğitim sürecinde aktif olduklarında öğrencilerin özgüveni artar. Öğrenciler ebeveynlerini okulda gördüklerinde, çocukların okula karşı ciddi bir tutum geliştirir. Bu da öğrencinin sorumluluklarını yerine getirmesini sağlar” (Ö5).

“Ailesinin eğitim sürecine katıldığını gören öğrenci, ailesinin güvenini boşa çıkarmamak adına daha çok çalışır. Akademik başarısı artar. Öğrenci kendinde farklı yönler görüp kendini geliştirebilir. Velinin eğitim sürecine aktif katılımıyla öğretmen ile veli arasındaki iletişim güçlenir. Öğretmen öğrenci ile ilgili artı ve eksi yönleri veliye aktarır ve bu da öğrencinin lehine bir sonuç yaratır” (Ö7).

“Eğitimde aile ne kadar aktif olursa, öğrenci de o kadar başarılı olur. Suriyeli ebeveynlerin eğitimde aktif bir şekilde rol alması öğrencilerinin akademik başarısını artırır ve doğru davranış kazanmalarına katkı sağlar” (Ö10).

Çocukların yaşamlarında ailelerin rolü tartışılmayacak şekilde önemlidir. Hem okul hem de aile yaşantısı çocukların gelecek yaşantılarını ortak bir şekilde belirlemektedir. Okulun ulaşılmak istenen hedeflere, ailenin desteği olmadan ulaşmak çok zordur. Hedeflere daha rahat ulaşmak adına izlenecek yollardan birisi, ailelerin okulda yapılanlar hakkında bilgilendirilmesidir. Sınıf öğretmenlerinin okulda yapılanlar hakkında Suriyeli ailelerin bilgilendirilmesinin öğretmen ve öğrenci açısından faydaları sorulduğunda, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin hepsi, olumlu cevaplar vermişler ve okulda yapılanların ailelere aktarılmasını bir zorunluluk olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bu konuya dair sınıf öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

“Velinin bilgilendirilmesi, eğitime karşı bakış açısını geliştirir ve öğrencinin eğitimi üzerinde pozitif etki yaratır. Anne babasının eğitimde aktif katılımını gören öğrenci mutlu olur. Mutlu olan öğrencinin de akademik başarısı artar. Benim sekiz tane Suriyeli öğrencim var. Bu öğrencilerin ebeveynleri diğer velilerim gibi eğitim sürecine aktif katılmaktadırlar. Bunun doğal sonucu olarak da benim işim kolaylaşıyor. Direk iletişime geçtiğimde her türlü ihtiyaçta ya da herhangi bir problemin çözümünde Suriyeli velilerim bana yardımcı oluyorlar” (Ö1).

“Eğitim, aile, öğrenci ve öğretmenlerin başrolde olduğu bir süreçtir. Okulda yapılanlar hakkında ailelerin bilgilendirilmesi, onlara okula karşı bir sorumluluk yükler ve bunun doğal sonucu olarak aileler öğrencilere sorumluluklar yükler. Bu durumda öğrencinin davranışlarında ve ders başarısında düzelmeler yaşanır. Suriyeli velilerin okulda yapılanlar hakkında bilgilendirilmesi, öğretmen açısından ise, öğretmenin işini kolaylaştırıcı bir özelliğe sahiptir. Bilinçlenen veli, ilgili hale gelir ve öğretmenin daha az çaba sarf etmesini sağlar” (Ö4).

“Farkındalık yaratır diye düşünüyorum. Ne kadar bilerseniz o kadar yaşarsınız veya yaşatırsınız. Suriyeli velilerin de eğitim sürecinde okulda yapılanlar hakkında bilgilendirilmesi onların bu işi daha fazla ciddiye almalarını sağlar diye düşünüyorum. Velilerin bilgilendirilmesi, öğrencilerin sorumluluk duygusunu geliştirir.

Sorumluluk kazanan öğrenci anne babasına mahcup olmamak için okula ve derslerine daha fazla önem verir, davranışlarına dikkat eder. Bunun doğal sonucu olarak da işimiz kolaylaşır ve yaptığımız işten daha fazla zevk alırız” (Ö8).

Sınıf öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarının faydaları hakkındaki görüşleri incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin, aile katılım çalışmalarını, öğrencinin akademik başarısını artırması, olumlu davranış geliştirmesi ve gelecek yaşantısına katkı sağlaması açısından eğitimin olmazsa olmazı gördükleri anlaşılmıştır. Ayrıca aile katılım çalışmalarının merkezini öğrencinin oluşturması yanında, bu çalışmalara katılımda veli boyutu da özellikle Suriyeli aileler açısından çok büyük öneme sahiptir. Suriyeli velilerin okul ile iç içe olması, onlara göç ederek geldikleri bu ülkenin dilini, kültürünü, eğitim sistemini ve sosyal yaşama dair kuralları öğretmesi açısından çok önemli faydalar sunar. Öğretmenler açısından ise mesleklerini icra ederken, ortaya çıkarılan ürünün verdiği hazzı daha fazla hissederek mutlu olmalarını ve hem ruhsal hem de bedensel olarak daha az yorulmalarını sağladığından ötürü çok önemlidir.

3.4. Öğretmenlerin Aile Katılımda Suriyeli Ailelerle Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Öğrencinin hedeflenen noktaya ulaşması, okulda yapılan etkinliklerin evde de devam ettirilmesi ile tam anlamıyla mümkün olur. Bunun için ailelerin eğitim sürecinde aktif olarak rol alması gerekmektedir fakat Suriyeli ailelerin eğitim sürecine katılımlarında birtakım sıkıntılar yaşanmaktadır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin hepsi, Suriyeli ailelerin eğitim sürecine katılımda bir takım sorunlar yaşadıklarını belirtmiş ve şu şekilde görüş bildirmişlerdir:

“Suriyeli veliler öğrencilerin okula geliş gidiş saatlerine dikkat etmiyorlar. Bunun sebebi de ailelerin okulu daha arka planda tutmalarından kaynaklanıyor. Farklı bir kültürden gelmeleri Suriyeli ailelerin aidiyet duygusunun önüne geçiyor. Bunun sonucunda da eğitimden uzak duruyorlar” (Ö5).

“En önemli sorun dil problemi. Suriyeli velilerin yaşadıkları problemler ister istemez onları kendi kabuklarına çekilmelerine sebep olmaktadır. Bu da okuldan uzaklaşmalarına sebep olmaktadır. Kültürel farklılıklar da Suriyeli velilerin eğitimde aktif katılımlarının önündeki engellerdendir diye düşünüyorum” (Ö7).

“Suriyeli velilerin büyük çoğunluğu okulu eğitim yuvası olarak değil, öğrencilerin zaman geçirdiği bir yer olarak görüyorlar. Benim için en büyük problem bu. Ayrıca iletişim konusunda sıkıntılar yaşıyoruz. Dil çok büyük bir sorun teşkil ediyor bizler için” (Ö10).

Öğretmenlere göre Suriyeli ailelerin eğitim sürecine katılımı gereklidir fakat öğretmenlerin genel olarak bu konuyla ilgili düşünceleri, Suriyeli ailelerin okula gelme ya da okul ile iletişime geçme sebepleri, çocuklarının eğitimi ile alakalı olmadığı, yaşanan herhangi bir sıkıntının giderilmesi amacıyla okula geldikleri ya da okul ile iletişime geçtikleri yönündedir. Suriyeli ebeveynlerin okula gelme sıklıkları ve okul ile iletişime geçme sebepleri hakkındaki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Kan tahlili, ağız dış kontrolü gibi işlemlerde, veli toplantıları yapılacağında, öğrenci ile ilgili sıkıntılarda ve yardımlarla ilgili Suriyeli veliler okula gelmektedirler. Çok sık geldiklerini söyleyemem.

Suriyeli velilerin birçoğu öğrencilerinin akademik başarılarını artırmak için değil, maddi yardım yapılacağı zaman okula geliyorlar” (Ö2).

“Sadece bir Suriyeli velim okula çok sık gelmektedir. Bunun okula gelme nedenin tamamen çocuğu içindir diyebilirim. Bu veli, çocuğunun davranışları hakkında, dersleri hakkında bilgi almak için okula gelir. Bu veli hiç Türkçe bilmiyor. Kızı vasıtasıyla iletişim kuruyoruz. Buna rağmen okula çok sık gelir. Geriye kalan Suriyeli veliler ise bizlerle çok sık iletişime geçmemekte ya da okula gelmemektedirler. Okula gelme sebepleri sene başındaki veli toplantısına katılmaktan ibarettir” (Ö3).

“Çok sık okula gelmiyorlar. Bir sıkıntı olduğunda okula geliyor ya da bizlerle iletişime geçiyorlar” (Ö10).

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin hepsi Suriyeli ailelerin aile katılım çalışmalarında aktif rol almasında birtakım sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlere Suriyeli velilerin eğitimde aile katılımını engelleyen faktörler sorulduğunda ise, öğretmenlerin hepsi, Suriyeli velilerin Türkçe bilmemesini en temel sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında maddi yetersizlikler, yaşadığı ülkeye aidiyet duyamama ve çekingenlik de Suriyeli velilerin eğitimde aile katılımını engelleyen faktörler arasında gösterilmiştir. Bu konuyla ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

“Bana göre çalışma koşullarının ağır olması, gelir düzeyinin düşük olması, Suriyeli velilerin okulu ciddiye almamaları ve eğitime yeteri kadar önem vermemeleri, Suriyeli velilerin aile katılım çalışmalarını engelleyen etmenlerdir” (Ö1).

“İçinde buldukları ortama dâhil olamama korkusu, dışlanma korkusu, kabullenememe korkusu, ekonomik nedenlerden dolayı ağır çalışma koşulları altında olmaları, çocuk sayısının fazla olmasından dolayı vakit bulamama, dil problemi, kültür problemi, Suriyeli ebeveynlerin aile katılımını engelleyen faktörlerdendir” (Ö2).

“Dil problemleri, maddi yetersizlikleri, eğitime önem vermeme, ailelerin eğitim düzeylerinin düşük olması Suriyeli ailelerin eğitimde aile katılımını engelleyen faktörlerdendir diye düşünüyorum” (Ö9).

Sınıf öğretmenleri bir başka sorun olarak aile katılımı çalışmalarına büyük çoğunlukla Suriyeli babaların katılmamasını belirtmişlerdir. Aile katılım çalışmalarında ebeveynlerin birlikte rol alması öğrenci açısından çok önemlidir. Bu süreçte anne ve babanın ortak bir şekilde hareket etmesi ve aynı dili konuşması istenen başarıyı elde etmede anahtar rol oynamaktadır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin tamamı Suriyeli anne babaların eğitimde aile katılım çalışmalarına birlikte katılmadıklarını, 9’u yalnızca annenin, 1’i de yalnızca babanın aile katılım çalışmalarına katıldığını belirtmişlerdir. Annelerin daha çok katılmalarının nedenleri arasında babaların ağır koşullar altında çalışmaları ve eğitime gereken önemi vermemeleri gösterilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin bu konu hakkındaki görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

“Anneler daha istekli. Annenin çalışmıyor babanın çalışıyor olması genellikle anne ile olan iletişimi daha aktif kılıyor. Bunun ekonomik sebeplerden kaynaklandığını düşünüyorum” (Ö2).

“İsteklilik olarak değil ama zorunluluktan genelde anneler. Babaların çalışıyor olmalarından dolayı anne çocukları ile daha çok ilgilenmekte” (Ö6).

“Anneler daha istekli. Annelerin annelik içgüdüleri taşımaları ve okula ayıracakları zamanlarının daha fazla olması nedeniyle anneler eğitimde aile katılımına daha istekli diye düşünüyorum. Çünkü babalar çalışmak zorundalar ve ağır şartlarda çalışıyorlar. Dolayısıyla babaların okula ayıracakları zamanları yok diyebilirim” (Ö8).

“Genellikle babalar daha istekli. Hayatın zorluklarıyla eğitimle baş edilebileceğinin farkında oldukları için babalar daha istekli diyebilirim. Fakat babalarla da kültürel farklılıklardan dolayı iletişime geçemiyoruz. Mecburen annelerle iletişim kuruyoruz” (Ö10).

Sınıf öğretmenlerine göre Suriyeli ebeveynlerin, eğitimde aile katılımında anne babanın birlikte aktif rol almadığı durumlarda istenmeyen sorunlarla karşılaşılabilir, bu sorunlar çocuğun gelecekteki yaşantısında derin izler bırakabilir. Öğretmenlerin aile katılım çalışmalarına ebeveynlerden sadece birinin katılmasının yol açacağı sorunlarla ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Öğrencinin hem davranışlarını hem akademik başarısını etkiliyor. Anne babası eğitim sürecine birlikte katılan öğrenci daha başarılı oluyor. Babasını hiç görmediğim, annesini ise sadece bir kez gördüğüm bir öğrencim var. Bu öğrencinin akademik başarısı çok düşük ve davranış problemleri had safhada. Arkadaşları ile sürekli bir kavga durumu içerisinde. Anne babası eğitim sürecine birlikte katılan bir öğrencimin ise, davranış problemi yok denecek kadar az, arkadaşları ile iletişimi çok iyi ve akademik başarısı da çok yüksek. Bunun anne babasının eğitim sürecinde aktif olarak yer almasından kaynaklandığını düşünüyorum” (Ö3).

“Aile katılımı için illa ki anne ve babanın birlikte okula gelmesinin şart olmadığını düşünüyorum. Baba okula gelemezse bile akşam çocuklarını ders çalışmaya yönlendirse, öğretmenleri ve arkadaşlarıyla nasıl iletişim kurmasını söylese bile bence eğitime katkı sağlamış olur. Bunların tersini yapan bir baba büyük sorunlar çıkmasına sebep olur. Bu yüzden hem anne hem baba eğitimde aktif olarak rol alırlarsa, öğrencinin ders başarısı ve olumlu davranış sergilemesi artar diye düşünüyorum” (Ö6).

“Masanın ayağının biri eksik olduğunda masa devrilmez ama sallanır. Anne ya da babadan biri eğitimde eksik kalıyorsa çocuk bu durumdan olumsuz etkilenir. Bu olumsuzluk derslerine ve davranışlarına da yansır. Öğretmen açısından da, istedikleri şeylerin yapılmamasına yol açar” (Ö8).

Yalnızca sınıf öğretmenleri için değil, tüm öğretmenler için ebeveynlerin eğitimde aktif rol alması öğrenci başarısının artması ve davranış problemlerinin en aza indirilmesi açısından çok önemlidir. Konu Suriyeli öğrenciler olunca bu önem katlanarak artmaktadır. Aile katılım çalışmalarına hangi Suriyeli ailelerin daha istekli oldukları sorusuna verdikleri cevaplar aşağıda sunulmuştur:

“Bence geleceği tam olarak düşünmeyen, yaşadığı yere adapte olmak için çaba sarf eden, eğitim bize burada da Suriye’de de lazım diye düşünen aileler, eğitim sürecinde daha istekliler” (Ö3).

“Eğitim durumu ve maddi durumla ilgili. Bir öğrencimden hareketle cevap vereyim isterseniz. Öğrencimin anne ve babası üniversite mezunu. Hatta anneanesi de üniversite mezunu. Dolayısıyla maddi durumları da diğer Suriyeli ailelerden daha iyi. Hal böyle olunca bu insanlar eğitimin ne kadar önemli olduğunun farkındalar. Şu bir gerçek ki ailelerin ekonomik düzeyi ve eğitim düzeyi çocuğun eğitim düzeyini belirliyor” (Ö5).

“Eğitim durumu yüksek olan gruptaki öğrencilerin ebeveynleri eğitimde aile katılımına daha istekli diye düşünüyorum” (Ö7).

“Eğitim durumu yüksek olan Suriyeli ebeveynler eğitimde aile katılımına daha istekliler. Benim bir kız öğrencimin babası Suriye’de öğretmenmiş. Bu kızımızın ailesi kızlarının eğitimi için, diğer velilerden daha fazla çaba gösteriyorlar” (Ö8).

3.5. Öğretmenlerin Suriyeli Ailelerin Aile Katılımını Arttırmadaki Rolüne ve Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Ebeveynleri aile katılım çalışmalarına dâhil etmede öğretmenin rolü çok büyüktür. Öğretmen tutumunun, aile katılımında belirleyici olması beklenmektedir. Öğretmen tutumlarının Suriyeli velilerin aile katılım çalışmalarına etkileri ile ilgili öğretmenlerin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

“Direk öğretmen tutumuyla ilgili olduğunu düşünüyorum. Öğretmenin sıcak tavrı, Suriyeli velilerin eğitim sürecine katılımı pozitif etkiler. Ötekileştirmeden, tüm velileri aynı kabul ettiğini gösteren bir öğretmen, Suriyeli velileri eğitim sürecine aktif olarak katabilir” (Ö1).

“Suriyeli velilerin aile katılımını arttırmada öğretmen olarak bizlere büyük işler düşmektedir. Velinin okula gelmesini beklemektense, velilerimize biz gidip onlarla olumlu bir diyalog kurabiliriz. Öğretmenin sıcak tutumu velilerin eğitimde aile katılımını artırır. Eğer tersi bir davranış ve tutum sergilersek veli de eğitimde aile katılımından uzak durur” (Ö7).

“Sadece Suriyeli veliler değil, tüm veliler gözlerinin içine bakılıp hoş geldiniz denilerek karşılandığında, değer verildiği hissettirildiğinde, eğitimde aktif olarak rol alırlar. Bunun tam tersi şekilde davranıldığında ise hiçbir veliyi okula çekemez, eğitimde aktif hale getiremezsiniz. Her şey öğretmenler başlayıp, öğretmenle bitiyor ashında” (Ö8).

Sınıf öğretmenlerinin verdiği cevaplar ışığında, Suriyeli ebeveynlerin aile katılım düzeylerini arttırmada öğretmenin tavır ve Suriyeli velilere karşı tutumlarının oldukça önemli olduğu görülmektedir. Öğretmenler olumlu tutum ve tavır geliştirerek Suriyeli velilere eğitimde aile katılım çalışmalarında aktif hale getireceklerine inanmaktadırlar. Bunun yanında araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin hepsi, Suriyeli ebeveynlerin eğitimde aile katılımını etkin kılmak için birtakım uygulamalar yaptıklarını belirtmişler, belli başlı hazırlıkların ardından yapılan ev ziyaretlerinin ve yüz yüze görüşmelerin

Suriyeli ebeveynlerin aile katılımında çok etkili olduğunu belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli velilerin aile katılım düzeylerini etkin kılmak için yaptıkları uygulamalar ve bu uygulamalara ilişkin yaptıkları hazırlıklar hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

“Toplantı, ev ziyareti ve veli görüşmeleri yapıyorum. Toplantılarda Suriyeli velilerle özel olarak görüşüyorum. Matematikte Suriyeli öğrencilerin başarısı beni çok etkiliyor. Onlarla matematik üzerine konuşuyorum. Yaptığım bu uygulamalar için Salı günlerini tercih ediyorum. Öğrenci listesine göre velilerden randevu alıp, onlarla yerinde sohbetler gerçekleştiriyorum” (Ö3).

“Yaptığım tüm duyuruları Suriyeli velilere de ulaştırıyorum. Okuldaki tercüman vasıtasıyla tüm velilerimin paylaşımlarımdan haberdar olmasını sağlıyorum. Okuma bayramı programında Suriyeli velilerimi de aktif kıldım. Bu şekilde Suriyeli velilerime de değerli olduklarını hissettirdim. Aile ziyaretlerinde bulunuyorum. Onları yaşadıkları ortamlarda gözlemleyip öğrencini yaşadığı ortamı görmeye çalışıyorum. Bunlar için aslında ekstra bir çalışma yapmıyorum. Türk ailelere nasıl davranıyorsam Suriyeli ailelere de aynı şekilde davranıyorum” (Ö5).

“Ev ziyaretlerine özellikle önem veririm. Sınıfıma sonradan dâhil olan Suriyeli öğrencimin evine, geldiği hafta ziyaret düzenlerim. Nerde, nasıl, hangi şartlar altında yaşadığını görmek, öğrencimle ve ebeveynleriyle kuracağım bağ için çok önemlidir. Bu şekilde Suriyeli ebeveynlerin aile katılımını bir nebze de olsa artırmış oluyorum. Ayrıca, sınıf toplantıları yapıyorum. Özel görüşmeler yapıyorum. Tüm bunlar için önceden hazırlık yapıyorum. Önceden velilerime haber veriyorum. Konuşacağım konuları belirliyorum. Okulumuzda bulunan tercümana saat belirterek, görüşme yapacağımızı söylüyorum ve ev ziyareti, görüşme ve toplantıları bu şekilde gerçekleştiriyorum” (Ö8).

“Öğrenci iyi şeyler yaptığında da kötü şeyler yaptığında da Suriyeli velilerimle görüşmeler yapıyorum. Onları okula gelmeleri yönünde teşvik ediyorum. Evlerine gidip çaylarını içiyor hem anne ile hem de baba ile sohbet etmeye çalışıyorum. Bunun için önceden haber veriyorum ki baba da evde olabilsin. Ailelerle konuşacağım konuları önceden belirliyorum” (Ö9).

3.6. Öğretmenlerinin Aile Katılımına İlişkin Beklentileri

Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli ailelerin eğitim sürecine aktif katılımı konusundaki beklentileri; Suriyeli ebeveynlerden beklentiler, Türk ebeveynlerden beklentiler ve Okul idaresinden beklentiler başlıkları altında genel olarak verdikleri cevaplar doğrultusunda aşağıda sunulmuştur.

Suriyeli ebeveynlerden beklentiler: Araştırmaya katılan öğretmenlerin hepsi Suriyeli ebeveynlerden eğitim sürecine aktif katılım noktasında birtakım beklentileri olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin hepsi, Suriyeli anne, baba ve çocukların ivedi şekilde Türkçe öğrenmeleri gerektiği hususunda hemfikirdirler. Türkçe öğrendiklerinde, Suriyeli anne baba ve çocukların aidiyet duygusunu geliştireceğini, okulda ve sosyal

yaşamdaki gelişmeleri takip edebileceklerini belirtmişlerdir. Bunun doğal sonucu olarak da, eğitimde daha aktif olacaklarını düşünmektedirler. Öğretmenler kimi Suriyeli ebeveynlerin okulu önemsemediklerinden ve eğitimin çocuklarının gelecek yaşantılarının belirlenmesindeki etkilerinin farkında olmamalarından şikâyet etmektedirler. Bunun için Suriyeli ailelerden eğitimi önemsemelerini ve okulu bir eğitim yuvası olarak görmelerini beklemektedirler. Ayrıca, araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri genel olarak, eğitimin sadece Türkiye’de yaşam için değil dünyanın her yerinde daha mutlu bir yaşam için bir gereklilik olduğunun farkına varmalarını beklemekte olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin Suriyeli ebeveynlerin eğitim sürecine aktif katılımı konusunda onlardan beklentileri şu şekildedir:

“Kafalarındaki belirsizliği silmelerini bekliyorum. Eğitim burada da Suriye’de de her öğrencinin en temel ihtiyaçlarından biridir. Eğitim sürecine aktif katılmalarını Suriyeli ailelerden bekliyorum. Burayı kabullenmelerini ve adapte olmalarını bekliyorum” (Ö3).

“Birçok Suriyeli aile gerçekten zor şartlar altında yaşıyor. Bu durumdan kurtulmanın tek çaresinin eğitim olduğunun farkına varmalarını bekliyorum. Hava gibi, su gibi, eğitimin de hayatlarının vazgeçilmezi olduğunun farkına varmalarını bekliyorum” (Ö9).

“Eğitimde aktif olmaları gerektiğinin farkında olmalarını bekliyorum. Türkçeyi öğrenmelerini bekliyorum çünkü öğrencilerle ilgili bir durumu onlara aktarmak istediğimizde çok büyük sıkıntılar yaşıyoruz. Ayrıca kendilerini buraya ait olarak hissetmelerini ve okulun değerini anlamalarını bekliyorum” (Ö10).

Türk ebeveynlerden beklentiler: Sınıf öğretmenlerinin genel olarak düşüncesi, Suriye’den göç ile Türkiye’ye gelenlerin, bu göçü isteyerek yapmadığı yönündedir. Öğretmenlere göre, İnsanlar savaşın yarattığı mağduriyetten ve Suriye’de yaşanan insanlık dramından kaçmış ve Türkiye’ye sığınmışlardır. Suriyeli ailelerin bir kısmının büyük zorluklar içerisinde hayatlarını devam ettirdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin hepsi, her ne şekilde olursa olsun eğitimi bir ihtiyaç olarak gördüklerini ve bu ihtiyacın okullar vasıtasıyla giderilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Bunun için, araştırmaya katılan öğretmenlerin hepsi Türk ailelerden de beklentileri olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin, Suriyeli ebeveynlerin eğitim sürecine aktif katılımı konusunda Türk ailelerden beklentileri şu şekildedir:

“Suriyeli velileri kendilerindenmiş gibi görmelerini bekliyorum. Kapı komşusu olan Suriyeli veliyi sınıf toplantılarına gittiğini söyleyerek davet etmesi ve birlikte okul gelmeleri Suriyeli velilerin eğitime aktif katılımına fayda sağlar. Suriyeli veli ve Türk veli ayrımı yaparak değil, sınıfımın velileri olduklarını Suriyeli velilere hissettirmelerini bekliyorum.” (Ö1).

“Bu insanların mağdur olduklarının farkında olmalarını ve empati duygularını kullanarak onların ne hissettiklerini anlamalarını bekliyorum. Suriyeli velileri bizden biri gibi görüp, ayırım yapmamalarını bekliyorum. Onlarla sürekli iletişim kurmalarını ve Suriyeli velilerin dil öğrenimine katkı sağlamalarını bekliyorum” (Ö2).

“Birçok aile çocuklarının Suriyeli çocuklarla oturmasını dahi istemiyor. Her şeyden önce bunlar da çocuk. Dili dini ne olursa olsun

bunların da çocuk olduğunu, Suriyeli velilerin de değerli olduğunu hissetmelerini istiyorum. Suriyeli velileri okula yönlendirmelerini istiyorum. Okulda yapılanlar hakkında Suriyeli ailelere bilgi vermelerini ve Suriyeli ailelerin eğitime aktif hale getirmek için çaba sarfetmelerini bekliyorum.” (Ö5).

“İşin aslı Suriyeli öğrencilerimiz çok hırçın davranıyor. Diğer velilerimiz bu durumdan çok şikâyetçiler. İster istemez tepki veriyorlar. Bu tepkiler birleştirici niteliğe sahip değil. Türk velilerimden beklentilerim, bir arada yaşamak zorunda olduğumuzun farkına varırlar ve buna göre yaşasınlar. Birbirlerini anlamak zorunda olduklarının farkına varırlar. Sorunlardan ziyade güzellikleri görmeye çalışsınlar. Suriyeli velilere de, eğitimde aktif katılımları noktasında özendirici bir tutum sergilesinler” (Ö7).

Okul idaresinden beklentiler: Sınıf öğretmenlerine göre Suriyeli ebeveynlerin aile katılım çalışmalarında aktif olarak rol alabilmelerinin önünde, Türkçe bilmeme, kültürel farklılıklar, eğitim sistemine adapte olamama gibi problemler bulunmaktadır. Öğretmenler, bu problemlerin çözümü ile ilgili yapılacak uygulamaların, okul idaresinin desteğiyle daha kolay ve faydalı olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenlerin, Suriyeli ebeveynlerin eğitim sürecine aktif katılımı konusunda okul idaresinden beklentileri şu şekildedir:

“Suriyeli ailelerin eğitime aktif katılımı konusunda, okuma yazma ve dil bilmeyen kişilerin bu yönlerden gelişimi için okuma yazma ve dil kursu açılabilir. Bu süreçte velilere eğitimin önemi anlatılabilir. Sosyal aktiviteler yapılabilir. Kermesler yapılabilir. Bu süreçte veliler okula çekilebilir ve okulun sıcak yüzü gösterilip, onların eğitim sürecine aktif katılımına katkı sağlanabilir” (Ö3).

“Okul idaresinin, Suriyeli ailelerin artık burada yaşayacaklarını düşünerek, onları okula bağlayacak iş ve işlemleri yapmasını bekliyorum. Türk veliler ile Suriyeli velileri kaynaştıracak etkinlikler yapılabilir. Onları ayrı birey olarak değil, bizden biri haline dönüştürecek, ötekileştirmeyecek tavırlar sergileyerek, Suriyeli ebeveynlerin okulu olmazsa olmaz görmelerini sağlayacak hale getirmelerini bekliyorum” (Ö4).

“Bana göre Suriyeli ailelerin en büyük problemi Türkçe bilmeme. Türkçeyi öğrendiklerinde hayatları büyük oranda değişecek ve rahatlayacaklardır. Okul idaresinden öncelikle bu insanların dil öğrenmeleri için Türkçe kursları açmalarını bekliyorum. Ayrıca bir Türk öğrenci ile Suriyeli öğrenciyi ve ailelerini birbirlerinden sorumlu olacakları bir sistemi uygulamaya dönüştürmelerini bekliyorum. Böylelikle aileler birbirlerinden sorumlu olacak ve eğitimde aktif olma noktasında birlikte hareket edeceklerdir” (Ö9).

4. Sonuç ve Tartışma

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, sınıf öğretmenleri, Suriyeli ebeveynlerin eğitimde aile katılımında aktif olarak rol alması gerektiği konusunda hemfikirdirler. Fakat öğretmenler, Suriyeli ebeveynlerin okula verdikleri önemi yeterli bulmamaktadır.

Öğretmenlere göre eğitim hem okulda hem de evde devam etmesi gereken bir süreçtir. Bu sürecin sağlıklı olarak işlenmesi, ebeveynlerin bu durumun farkında olup, okuldaki uygulamaları destekler nitelikteki uygulamaları evde de hayata geçirmeleri ile mümkün olur. Fakat öğretmenler bu durumla alakalı, Suriyeli ebeveynlerin tutumlarında bütünlük bulunmamasından şikâyetçidirler. Suriyeli ebeveynlerin bir kısmı eğitimdeki etkilerinin farkında olduğu, bir kısmı da eğitimdeki etkilerinin farkında olmadığı görülmektedir. Öğretmenlere göre, okulda yapılan etkinliklerin evde de devam etmesi öğrencinin gelişimi açısından oldukça önemlidir. Okul ve aile işbirliğinin sağlanması, öğrencin akademik başarısında ve olumlu davranış kazanmasında oldukça etkilidir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar ile benzer olarak yapılan araştırmaların sonuçları paralellik göstermektedir. Ailelerin eğitim sürecinde etkin bir şekilde rol almasıyla öğrencilerin akademik başarılarında artış (Argon ve Kıyıcı, 2012; Sheldon, 2003; Keçeli Kaysılı, 2008; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010) ve öğrencilerin davranış problemlerinde azalma (Epstein ve Sheldon, 2002) olduğu belirtilmiştir.

Aile katılım çalışmalarının faydaları sadece Suriyeli öğrencilere sağladığı faydalarla sınırlı değildir. Suriyeli ebeveynlerin eğitimde aile katılımında aktif bir şekilde rol alması, ebeveynlerin kendilerine de büyük faydalar sağlayacağı konusunda şüphe yoktur. Öğretmenler Suriyeli velilerin okul ile bağlarını geliştirdiklerinde Suriyeli ebeveynlerin yaşadıkları sıkıntıların bir nebze de olsa azalacağına inanmaktadır. Suriyeli ailelerin yaşadığı en büyük sıkıntı dil problemidir. Arapça konuşulan ülkelere sığınan Suriyeliler için dil problem oluşturmazken, Türkiye'deki Suriyeliler için Türkçe bilmeme hayatın her alanında problem oluşturmaktadır (Moralı, 2018). Bu problemin çözümünde Suriyeli ebeveynlerin aile katılım çalışmalarında aktif bir şekilde rol alması büyük katkı sağlamaktadır. Öğretmenler, okula sık sık gelen ve okul ile iletişimi güçlü Suriyelilerin Türkçeyi çok daha hızlı öğrendiğini belirtmişlerdir. Bunun sebebi olarak da Suriyeli ebeveynlerin okulda öğretmen ve Türk velilerle iletişim kurmak zorunda kalmalarını göstermişlerdir. Ayrıca öğretmenler, Suriyeli ebeveynlerin Türkçe öğrendiklerinde aidiyet duygusunun geliştiğini ve Suriyeli velilerin psikolojik ve sosyal açıdan da daha rahat bir yaşam sürmeye başladıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Suriyelilerin eğitim sürecine katılımında birtakım sıkıntılar yaşanmaktadır. Öğretmenler Suriyelilerin Türkçe bilmemelerinin yanında, kültürel farklılıkların, çalışma koşullarının, maddi olanakların sınırlı olmasının, Türk eğitim sistemine adapte olamamanın, eğitimi ve okulu gereksiz görmenin de problem teşkil ettiğini belirtmişlerdir. Bu konu ile ilgili alanyazın incelendiğinde, yapılan araştırmalarda benzer durumların bulunduğu görüşmüştür. Araştırmaların sonuçlarına göre ailelerin eğitimi gereksiz görmeleri (Crities, 2008; Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010), çalışma koşulları (Crities, 2008) ve kültürel farklılıklar (Shannon, 1996) ailelerin eğitim sürecine katılımında engel teşkil etmektedir.

Eğitim sürecinin istenen başarıya ulaşması, ailelerin, okul ve öğretmenlerle ortak hareket etmesine bağlıdır. Bunun için hem annelerin hem de babaların eğitim sürecinde aktif bir şekilde rol alması ve her ikisinin ortak bir anlayışla, birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular, Suriyeli anne ve babaların eğitim sürecine katılımında birlikte hareket etmediklerini göstermektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlere göre, eğitimde aile katılım çalışmalarına Suriyeli anneler, Suriyeli babalardan daha isteklidir. Suriyeli babaların eğitimde aile katılım çalışmalarında aktif olarak rol alamamalarının, ağır çalışma koşullarında çalışıyor olmaları, maddi

yetersizlikler, sahip oldukları eğitim kültürü ve eğitime önem vermemeye bağlı olduğu belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler, anne ve babaların aile katılım çalışmalarında birlikte hareket etmemesinin, öğrencinin akademik başarısına, davranış problemleri yaşamasına, gelecek yaşantısına dair sıkıntılara ve yanlış bilgi sahibi olmadan ötürü Suriyeli ebeveynlerin öğretmenlerle sıkıntılar yaşamalarına neden olacağını belirtmişlerdir. Anne babaların eğitimde aile katılım çalışmalarında birlikte rol aldığı durumlarda, yukarıda belirtilmiş olan olumsuzlukların yaşanma ihtimali düşük olacaktır. Öğretmenler, anne babanın birlikte hareket etmelerinin öğrencinin lehine durumlar oluşturduğunu, Suriyeli ebeveynlerden eğitim durumu yüksek olanların, maddi durumu iyi olanların, yaşadığı yere adapte olanların ve eğitimi hayatın olmazsa olmazı görenlerin, aile katılım çalışmalarında birlikte aktif olarak rol aldıklarını belirtmişlerdir. Suriyeli ebeveynleri aile katılım çalışmalarında etkin kılmak için öğretmenler, gerekli hazırlıkları yaparak, ev ziyaretleri, yüz yüze görüşmeler, öğrenciler ile ilgili duyuruları Suriyeli ebeveynlere ulaştırma, sınıf toplantıları gibi uygulamaları yaptıklarını, bu uygulamaların başarı sağladığını belirtmişlerdir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre sınıf öğretmenleri, eğitimde aile katılım çalışmalarında Suriyeli ailelerin etkin bir şekilde rol alması için hem Suriyeli ailelerden, hem Türk ailelerden hem de okul idarelerinden birtakım beklentileri olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler Suriyeli ailelilerden, Türkçeyi öğrenmelerini, kendilerini yaşadıkları yerlere ait hissetmelerini, eğitimin sadece Türkiye’de değil dünyanın neresinde olursa olsun bir ihtiyaç olarak görmelerini ve okulu bir eğitim yuvası olarak görmelerini beklemektedirler. Öğretmenlerin Türk ailelerden beklentileri ise, Suriyeli aileleri kendilerinden biriymiş gibi görmelerini, empati duygularını kullanarak, Suriyelilerin neler hissettiklerini anlamaya çalışmalarını, Suriyeli aileleri eğitimde aktif olmaları yönünde teşvik etmelerini, Suriyeli ailelerin sosyal yönden kabul görmelerini sağlayacak adımlar atmaları şeklindedir. Öğretmenlerin okul idarelerinden beklentileri ise, Suriyeli ailelerin dil problemlerini çözmek amacıyla Türkçe kursları açılması, bu kurslar vasıtasıyla eğitim sistemimizin, kültürümüzün ve yaşam şeklimizin tanıtılması, kermes gibi etkinliklerin yapılarak Türk ve Suriyeli ailelerin birbiriyle kaynaşmasının sağlanması şeklindedir.

Sonuç olarak araştırmadan elde edilen bulgular dikkate alındığında şu öneriler getirilebilir:

Suriyeli ailelerin, yaşadıkları yerlere kendilerini ait hissedecekleri, sosyal yaşama daha kolay adapte olacakları, dil probleminin ortadan kalkmasıyla kendilerini bir yabancı olarak görmekten vazgeçerek psikolojik yönden rahatlayacakları ve bunu hayatlarının her anına yansıtacakları gerçeğinden yola çıkarak, Suriyelilerin Türkçeyi öğrenmeleri birincil öncelik olarak görülmelidir. Dil kursları ile Suriyelilerin Türkçe öğrenmelerine yönelik motivasyonları artırılabilir. Açılacak olan kursların Türkçeyi öğretme amacının yanında, okuma yazma bilmeyen Suriyelilere okuma yazma öğretilmesi, kültürel paylaşımların yapılması, Türk eğitim sisteminin tanıtılması, okul kültürünün öğretilmesi ve eğitimin yararlarının aktarılmasına yönelik planlanması önemli katkı sağlayabilir.

Öğretmenler ile Suriyeli ebeveynlerin, aile katılım çalışmaları dahil olmak üzere her konuda daha rahat bir iletişim kurmaları amacıyla, Suriyeli öğrenci sayısının az veya çok olmasına bakılmaksızın, Suriyeli öğrencisi bulunan bütün okullara tercüman görevlendirmesi büyük yarar sağlayabilir.

İnsanlar birlikte zaman geçirdikçe ve ortak ürün ortaya çıkardıkça birbirleriyle kaynaşırlar. Bu nedenle Suriyeli ailelerin Türk ailelerle kaynaşmasını sağlayacak, Türk ve Suriyeli ailelerin birlikte uygulamalar yapacakları projeler hayata geçirilebilir.

Suriyeli öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda çalışan rehber öğretmenlerden ve müdür yardımcılardan biri, Suriyeli ailelerle koordinasyonun sağlanması ve Suriyeli ailelerin eğitimde aile katılım çalışmalarında aktif hale getirilmesi ile ilgili görevlendirilebilir.

Eğitimin tüm kademelerinde Suriyeli öğrenciler öğrenim görmelerinden ötürü, sadece sınıf öğretmenlerini değil tüm öğretmenleri kapsayacak şekilde, Suriyeli ebeveynlerin aile katılım çalışmalarında aktif hale gelmelerini sağlayacak etkinliklerin anlatılacağı hizmet içi eğitim çalışmaları yapılabilir.

Kaynaklar

- ACT Government (2008). *Progressing Parental Engagement*. Education and Training.
- Akkaya, A. (2013). Suriyeli mültecilerin Türkçe algıları. *EKEV Akademi Dergisi*, 17 (56), 179-190.
- Argon, T. ve Kıyıcı, C. (2012). İlköğretim kurumlarında ailelerin eğitim sürecine katılımlarına yönelik öğretmen görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 80-95.
- Crites, C. V. (2008). *Parent and community involvement: A case study*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Liberty University, The Faculty of the School of Education, Lynchburg.
- Epstein, J. L. (2002). *School, family, and community partnerships*. California: Corwin Press Inc.
- Erdoğan, Ç. ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 16(3), 399-431.
- Gliner, J.A., Morgan, G.A. & Leech, N.L. (2015). *Research methods in applied settings: an integrated approach to design and analysis*. (S. Turan, Çev.) Ankara: Nobel.
- Keçeli Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9 (1), 69-83.
- Mafa, O. & Makuba, E. (2013). The involvement of parents in the education of their children in Zimbabwe's rural primary schools: The case of Matabeleland north province, *IOSR Journal of Research & Method in Education*, 1 (3), 37-43.
- Moralı, G. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (15), 1426-1449.

- Mülteciler Derneği, Türkiye’deki Suriyeli Sayısı Şubat 2020, 20.02.2020 tarihinde <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden ulaşılmıştır.
- Shannon, S. M. (1996). Minority parental involvement: A mexican mother's experience and a teacher's interpretation. *Education and Urban Society*, 29, 71-84.
- Sheldon, S. B. (2003). Linking school-family-community partnerships in urban elementary school to student achievement on state tests. *The Urban Review*, 35 (2), 149-165.
- Simon B (2004). High school outreach and family involvement. *J. Social Psychol. of Education* 7, 185-209.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. (2013). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taşkaya, S. M. (2016). Anadili Türkçe Olmayanlara Okuma Yazma Öğretimi, F. Susar Kırmızı & E. Ünal içinde, *İlk Okuma Yazma Öğretimi* (s.199-223), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tay, B., Özdemir, A. M. ve Yıldırım, K. (2013). Ailenin çocuğun eğitimine etkin katılımı: öğretmen adaylarının görüşleri. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 5, 76-93.
- Tuyisenge, S. (2015). Determinants Of Parents’ Involvement In Their Preschool Children’s Education In Gasabo District, Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Early Childhood Studies, Kenyatta University, Kigali City.
- Ünüvar, P. (2010). Aile katılımı çalışmalarına yönelik ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (3), 719-730.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.